

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра екології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ (БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ,
ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ)**

Спеціальність В2 / 022 Дизайн
Спеціалізація В2.01 / 022.01 Графічний дизайн
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Розробник

Анна АЛЕКСЄЄВА

Завідувач кафедри розробника

Людмила ГРИГОР'ЄВА

Завідувач кафедри спеціальності

Юрій ОДРОБІНСЬКИЙ

Гарант освітньої програми

Юрій ОДРОБІНСЬКИЙ

Декан факультету комп'ютерних наук

Анжела БОЙКО

Начальник НМВ

Євгенія ПОСТИКІНА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Безпека життєдіяльності, основи охорони праці та цивільний захист	
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	
Спеціальність	B2 / 022 Дизайн	
Спеціалізація	B2.01 / 022.01 Графічний дизайн	
Освітня програма	Графічний дизайн і реклама	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Нормативна циклу загальної підготовки	
Курс навчання	4-й	
Навчальний рік	2025-2026	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	7	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	кредитів / годин 3/90	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	- лекції - семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) - годин самостійної роботи студентів	15 год. 15 год. 60 год.
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю		
Форма підсумкового контролю	Диф. залік	

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності, основи охорони праці та цивільний захист» займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця за освітнім рівнем «бакалавр», оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук з філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки, менеджменту тощо і дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації та їхніх негативних наслідків.

Мета полягає у формуванні у студентів систему знань, умінь і практичних навичок з питань безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту з урахуванням специфіки професійної діяльності у сфері інформаційних технологій, забезпечити їх готовність до дій у надзвичайних ситуаціях та під час воєнного стану та створення безпечних умов праці в умовах цифрового середовища.

Основними завданнями дисципліни є:

- надати студентам знання про правові та нормативні основи охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту.
- сформувати розуміння небезпечних і шкідливих факторів у професійній діяльності та методів управління ризиками.
- ознайомити з принципами організації безпечного та ергономічного робочого місця користувача ПК.
- розвинути практичні навички дій у надзвичайних ситуаціях, використання засобів захисту та організації евакуації.
- виховати відповідальне ставлення до власної безпеки, безпеки колег і суспільства, з урахуванням екологічної складової.
- забезпечити здатність до самостійного аналізу та застосування знань у сфері безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту в професійній діяльності.

Після завершення курсу студент повинен:

Знати:

1. Основи законодавства України та міжнародних норм у сфері охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту.
2. Класифікацію небезпечних і шкідливих виробничих факторів, що впливають на працівників.
3. Вимоги до організації безпечного робочого місця користувача ПК та принципи ергономіки.
4. Основи електробезпеки, пожежної безпеки та безпеки роботи з технічними засобами в офісі та дата-центрі.
5. Правила поведінки та алгоритми дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій (техногенних, природних, соціальних).
6. Принципи психофізіологічної безпеки: профілактика стресів, зорових та опорно-рухових розладів, перевтоми.
7. Основи кібербезпеки та інформаційної безпеки як складової сучасної безпеки життєдіяльності.
8. Вимоги до екологічної утилізації електронних відходів та енергоефективного використання техніки.

Вміти:

1. Аналізувати виробничі та побутові ризики, що виникають у діяльності фахівців.
2. Застосовувати норми та правила охорони праці в професійній діяльності.

3. Організовувати безпечне робоче місце користувача ПК з урахуванням ергономіки.
4. Використовувати засоби індивідуального та колективного захисту.
5. Розробляти алгоритми дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій у закладі освіти, офісі чи дата-центрі.
6. Складати інструкції та плани евакуації для колективу.
7. Користуватися цифровими ресурсами (онлайн-курси, тренажери, симулятори) для відпрацювання навичок безпечної поведінки.
8. Оцінювати рівень безпеки технічних пристроїв, програмного забезпечення та інфраструктури.
9. Виконувати самостійні дослідження з питань безпеки життєдіяльності та представляти результати у вигляді кейсів, презентацій чи звітів.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна:

загальні:

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК10 Здатність організовувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма:

№	Теми	Лекції	Практичні роботи	Самостійна робота
1	Вступ. Безпека життєдіяльності, як базова концепція сталого розвитку. Нормативно-правова база БЖД, охорони праці та ЦЗ	2	2	10
2	Людина та виробниче середовище. Шкідливі та небезпечні фактори.	1	1	5
3	Основи охорони праці. Загальні питання охорони праці. Організація і навчання з охорони праці на підприємстві. Профілактика травматизму та професійних захворювань	2	2	7
4	Гігієна праці та безпечні умови роботи з ПК	2	2	10
5	Електробезпека та пожежна безпека	2	2	7
6	Цивільний захист: завдання, структура та права громадян	2	2	7
7	Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру. Інформаційна безпека як складова БЖД	2	2	7
8	Надання першої допомоги в умовах НС	2	2	7
Усього за курсом:		15	15	60

4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Безпека життєдіяльності, як базова концепція сталого розвитку. Нормативно-правова база БЖД, охорони праці та ЦЗ. Предмет і завдання дисципліни, законодавство України, міжнародні стандарти, організація охорони праці в ІТ-компанії	2
2	Тема 2. Людина та виробниче середовище. Шкідливі та небезпечні фактори. Фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні фактори; вплив роботи за ПК.	1
3	Тема 3. Основи охорони праці. Загальні питання охорони праці. Організація і навчання з охорони праці на підприємстві. Профілактика травматизму та професійних захворювань.	2
4	Тема 4. Гігієна праці та безпечні умови роботи з ПК Мікроклімат, освітлення, вентиляція, режим праці та відпочинку, профілактика професійних захворювань	2
5	Тема 5. Електробезпека та пожежна безпека Основи електробезпеки, засоби захисту, пожежна безпека, системи пожежогасіння	2
6	Тема 6. Цивільний захист: завдання, структура та права громадян Державна система ЦЗ, завдання та обов'язки працівників під час НС	2
7	Тема 7. Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру. Інформаційна безпека як складова БЖД Класифікація НС, дії під час аварій, специфіка реагування в ІТ-офісах Загрози кібератак, витоку даних, захист інформаційних ресурсів	2
8	Тема 8. Надання першої допомоги в умовах НС Основи домедичної допомоги, алгоритм «АВС», кейси	2
	Всього	15

4.2. План практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз нормативної документації з охорони праці Ознайомлення з інструкціями, складання пам'ятки для ІТ-офісу	1
2	Професійні шкідливості. Професійні захворювання людей, які працюють з комп'ютером	2
3	Організація безпечного робочого місця ПК Аналіз ергономіки та умов праці, виявлення шкідливих факторів	2
4	Оцінювання психофізіологічного навантаження працівника з метою мінімізації виробничих ризиків Розрахунок хронометражу енерговитрат задля усунення психофізіологічних небезпек	2
5	Освітлення виробничих приміщень	2

	Розрахунок та оцінювання параметрів виробничого освітлення з метою забезпечення безпечних і комфортних умов праці	
6	Алгоритм дій під час НС різного характеру Евакуація, використання системи оповіщення	2
7	Створення карти безпечних маршрутів до укриттів із використанням цифрових сервісів Аналіз кейсу витоку даних, розробка плану реагування	2
8	Практикум із домедичної допомоги Зупинка кровотечі, серцево-легенева реанімація, допомога при опіках та ін.	2
Разом		15

4.3. Завдання для самостійної роботи

Передбачаються такі види самостійної роботи:

1. Підготовку до практичних занять, робота з літературними джерелами інформації.

2. Розробка кейсу за тематикою курсу

3. Підготовку до підсумкового контролю знань за контрольними питаннями.

За результатами контролю студентам виставляють оцінки в журналах поточної успішності за бальною системою модульно-рейтингового контролю. Підсумковий контроль знань у вигляді заліку здійснюється за контрольними питаннями.

Самостійна робота

№	Тематика	К-сть
1.	Вступ. Нормативно-правова база БЖД, охорони праці та ЦЗ	10
2.	Людина та виробниче середовище. Шкідливі та небезпечні фактори.	5
3.	Основи охорони праці. Загальні питання охорони праці. Організація і навчання з охорони праці на підприємстві. Профілактика травматизму та професійних захворювань	7
4.	Гігієна праці та безпечні умови роботи з ПК	10
5.	Електробезпека та пожежна безпека	7
6.	Цивільний захист: завдання, структура та права громадян	7
7.	Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру. Інформаційна безпека як складова БЖД	7
8.	Надання першої допомоги в умовах НС	7
Всього		60

Теми для кейс-аналізу

1. Аналіз випадків порушення норм охорони праці в ІТ-галузі та способи їх уникнення.

2. Дослідження впливу мікроклімату на здоров'я та продуктивність працівників ІТ-галузі та шляхи його оптимізації.

3. Оцінка ризиків виникнення травм та професійних захворювань в ІТ-галузі та розробка заходів щодо їх запобігання.

4. Дослідження впливу освітлення на робочу продуктивність та організація оптимального освітлення робочого місця в ІТ-галузі.

5. Аналіз специфіки використання мобільних пристроїв у роботі в ІТ-галузі та вивчення способів запобігання впливу шкідливих факторів на здоров'я працівників.

6. Розробка рекомендацій щодо правильного використання робочого місця для підтримки здоров'я та профілактики професійних захворювань.

7. Вивчення методів відновлення зору та запобігання втоми ока при тривалій роботі за комп'ютером.

8. Дослідження впливу статичної електрики на здоров'я та продуктивність працівників в ІТ-галузі та способи її нейтралізації.

9. Аналіз використання шумових технологій в ІТ-галузі та розробка рекомендацій щодо зниження ризику пошкодження слуху.

10. Аналіз основних проблем безпеки під час розробки та тестування програмного забезпечення та визначення шляхів їх вирішення.

11. Вивчення основних методів профілактики травм та заходів у надзвичайних ситуаціях в ІТ-галузі.

Вимоги до оформлення кейс-аналізу

1. **Титульна сторінка** (назва теми, ПІБ студента, група, викладач, дата).
2. **Вступ** (актуальність обраної проблеми для ІТ-галузі, мета і завдання аналізу).
3. **Опис кейсу** (короткий виклад ситуації, випадку чи проблеми; статистика або приклади з практики).
4. **Аналіз ситуації:**
 - виявлення основних небезпечних/шкідливих факторів;
 - оцінка їхнього впливу на працівників та виробничий процес;
 - посилання на нормативно-правові акти, стандарти, рекомендації МОЗ, Держпраці, міжнародні норми (ISO, OSHA тощо).
5. **Розробка рішень:**
 - визначення можливих заходів для усунення/зменшення ризиків;
 - аналіз ефективності запропонованих рішень (порівняння кількох варіантів, прогноз результатів).
6. **Висновки та рекомендації** (узагальнення результатів аналізу, пропозиції для ІТ-компаній та окремих працівників).
7. **Список використаних джерел** (не менше 5, обов'язково частина з них – за останні 5 років, оформлених за ДСТУ).

Обсяг роботи

- Робота виконується у формі короткої презентації (**до 10 слайдів**)
- Надається перевага використанню ілюстрацій (схеми, таблиці, графіки, фото).

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Для успішного проходження курсу достатньо використання літературних джерел, що знаходяться в бібліотеках університету та міста, мережі Internet, програмне забезпечення – MS Word, Excel.

Студентам дається також можливість використання навчально-наукової літератури з бібліотеки кафедри екології, а також електронних посібників, які завантажено у систему MOODLE.

5. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку. На заліку студент отримує білет з трьох питань. Максимальна кількість балів за залік – 30.

Перелік питань до заліку

1. Поняття, мета та завдання безпеки життєдіяльності.
2. Основні чинники небезпек: природні, техногенні, соціальні, біологічні.
3. Класифікація небезпечних та шкідливих факторів.

4. Принципи забезпечення безпечної життєдіяльності населення.
5. Концепція прийняттого ризику та методи його оцінювання.
6. Людина як елемент системи «людина – середовище – техніка».
7. Психологічні аспекти безпеки: роль поведінки та помилок оператора.
8. Ризики повсякденного життя та правила їх мінімізації.
9. Поняття охорони праці, її структура та основні напрями.
10. Законодавча база України з охорони праці (Закон «Про охорону праці», КЗпП тощо).
11. Права та обов'язки працівників і роботодавців у сфері охорони праці.
12. Інструктажі, навчання та перевірка знань з охорони праці.
13. Організація управління охороною праці на підприємстві.
14. Поняття виробничого ризику та класи небезпек.
15. Професійні захворювання: класифікація, причини та профілактика.
16. Виробничий травматизм та заходи щодо його попередження.
17. Засоби індивідуального та колективного захисту (ЗІЗ і ЗКЗ).
18. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці.
19. Мікроклімат виробничих приміщень: нормування та контроль.
20. Освітлення, шум, вібрація, іонізуюче випромінювання: вплив на людину та методи захисту.
21. Електробезпека: види ураження, захисні заходи.
22. Пожежна безпека: причини пожеж, профілактика, первинні засоби гасіння.
23. Дії працівників у разі нещасного випадку на виробництві.
24. Розслідування та облік нещасних випадків.
25. Поняття та класифікація надзвичайних ситуацій.
26. Єдина державна система цивільного захисту: структура та функції.
27. Рівні НС: об'єктовий, місцевий, техногенний, природний, воєнний.
28. Системи оповіщення населення про загрози.
29. Планування заходів цивільного захисту на підприємстві.
30. Евакуація населення: види, правила, порядок проведення.
31. Дії населення при пожежі у будівлі, транспорті, на відкритій території.
32. Дії при землетрусі, повені, урагані та інших природних НС.
33. Правила поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів.
34. Хімічна небезпека: класифікація хімічних речовин та способи захисту.
35. Радіаційна небезпека: види випромінювання, дози, індивідуальні засоби захисту.
36. Біологічні загрози: інфекції, епідемії, карантинні заходи.
37. Основи медичної допомоги в НС: домедична допомога, алгоритми дій.
38. Інженерний захист населення: укриття, сховища, найпростіші споруди.
39. Правила дій під час повітряної тривоги та ракетних ударів.
40. Психологічна стійкість та поведінка людини у кризових ситуаціях.

Приклад залікового білету:

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Рівень вищої освіти Перший (бакалавр)
Спеціальність В2 / 022 Дизайн
Освітньо-професійна програма Семестр 7
Навчальна дисципліна Безпека життєдіяльності (безпека життєдіяльності,
основи охорони праці, цивільний захист)

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Поняття та структура системи безпеки життєдіяльності.
2. Основні вимоги законодавства України з охорони праці.
3. Надзвичайні ситуації природного характеру: класифікація та приклади

Затверджено на засіданні кафедри екології

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри

Викладач

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання включає поточний і підсумковий контроль. Контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. На залік відводиться максимальна кількість балів – 30 балів.

№ завдання залікового білету	Максимальна кількість балів
1	10
2	10
3	10

6.1. Критерії оцінювання для досягнення максимальної кількості балів

Максимальну кількість балів, яку може отримати студент протягом семестру становить 70 балів

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Виконання практичних робіт	40 б. (8*5 б.)
2	Розробка кейсу за тематикою курсу	30 б.
Усього протягом семестру		70
3	Залік	30
Всього		100

6.2. Критерії оцінювання

6.2.1 Критерії оцінювання відповідей студентів під час роботи на практичних заняттях

Оцінку **5 «відмінно»** одержує студент, який брав активну участь в обговоренні питань з теми заняття, дав не менше 90% правильних відповідей, без помилок відповідей завдання.

Оцінку **4 «добре»** одержує студент, який брав участь в обговоренні питань з теми, дав не менше 75% правильних відповідей, але припустився окремих незначних помилок у відповідях, виконав завдання теми.

Оцінку **3 «задовільно»** одержує студент, який не брав участь в обговоренні питань з теми, дав не менше 60% правильних відповідей, припустився значних помилок у відповідях.

Оцінку **2 «незадовільно»** одержує студент, який не приймав участь в обговоренні питань з теми, дав менше 60% правильних відповідей, припустився грубих помилок у відповідях або взагалі не дав відповідей на них, не виконав завдання до теми.

6.2.2. Критерії оцінювання кейс-аналізу за тематикою курсу

№	Критерій	Максимальна кількість балів
1	Структурованість подачі – логічна побудова: вступ, опис проблеми, дії, результати, висновки	5
2	Глибина аналізу – якість дослідження, обґрунтованість рішень, використання джерел	5
3	Міжнародний компонент – наявність прикладу міжнародної співпраці, донорів, політик ЄС, ООН тощо	4

4	Інноваційність і практична цінність кейсу – унікальність підходу, можливість застосування	5
5	Оформлення та науковий стиль – правильне оформлення тексту, грамотність, дотримання стандартів	3
6	Використання джерел – посилання на наукові статті, міжнародні документи, нормативну базу	4
7	Висновки та рекомендації – наявність обґрунтованих висновків, екологічна та управлінська цінність	4
	Разом:	30

6.2.3. Критерії оцінювання знань на заліку

Оцінкою 25-30 відповідь студента оцінюється, якщо вона демонструє глибокі знання всіх теоретичних положень і вміння застосовувати теоретичний матеріал для практичного аналізу і не має ніяких неточностей.

Оцінкою 24-19 відповідь оцінюється, якщо вона показує знання всіх теоретичних положень, вміння застосовувати їх практично, але допускаються деякі принципові неточності.

Оцінкою 18-13 відповідь студента оцінюється за умови, що він який дає не менше 50%, знає головні теоретичні положення та частково може використати їх на практиці.

Оцінкою 0-12 оцінюється студент, який дає менше 30% правильної відповіді, припустився значних помилок. Демонструє засвоєння лише основ навчального матеріалу, не може самостійно пояснити характерні для дисципліни причинно-наслідкові зв'язки.

Оцінка успішності є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою і має визначення за системою ECTS та традиційною шкалою, прийнятою в Україні.

Шкала оцінювання за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82–89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75–81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67–74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60–66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35–59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1–34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

7. Рекомендовані джерела інформації

1. Желібо Є.П., Зацарний В.В., Заверуха Н.М. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / За ред. Є.П. Желібо. 7-е вид. К.: Каравела, 2022. 344 с.
2. Сокурєнко В. В., Бандурка О. М., Бортник С. М. та ін.; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2021. 308 с.
3. Євтушенко О. В., Сірик А. О. Основи охорони праці. Безпека життєдіяльності : підручник / Нац. ун-т харч. технологій, 2021. 495 с.
4. Левченко О. Г., Землянська О. В., Праховнік Н. А., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: підручник / КПІ ім. Ігоря Сікорського; Київ : Каравела, 2021. 267 с.
5. Житова О. П. та ін.; за заг. ред. О. П. Житової. Безпека життєдіяльності та охорона праці : навч. посіб. / Поліс. нац. ун-т, Житомир, 2022. 339 с.
6. Кудрявицька А. М., Ракоїд О. О. Цивільний захист та охорона праці : навч. посібник / НУБіП України, Київ, 2022. 288 с.
7. Козяр М. М., Бедрій Я. І., Станіславчук О. В. Основи охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту населення : навч. посібник / Видавничий дім «Кондор», 2025. 458 с.
8. Пістун І.П. Охорона праці : навч. посіб. з практикумом / І. П. Пістун, Л. А. Катренко, Ю. В. Кіт. Київ : Університетська книга, 2020. 540 с.
9. Закон України «Про охорону праці». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
10. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
11. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). URL : <http://www.insc.gov.ua/docs/nrbu97.pdf>
13. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
14. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0311-07#Text>
15. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text>
16. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98#Text>
17. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04#Text>.
18. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0020-94#Text>

Електронні ресурси

1. Офіційний сайт Держгірпромнагляду. URL : <https://dsp.gov.ua/category/prosluzhbuv/>
2. Державна служба України з надзвичайних ситуацій URL:<https://dsns.gov.ua/>
3. Рада національної безпеки і оборони України URL:<https://www.rnbo.gov.ua/>
4. Верховна Рада України URL : <https://www.rada.gov.ua/>
5. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України URL: <https://mepr.gov.ua/>

6. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України URL:
<https://regulation.gov.ua/catalogue/regulators/id496/npa>